EUROOPA KOHTU OTSUS (teine koda)

21. aprill 2005 *

Kohtuasjas C-267/03,

mille esemeks on EÜ artikli 234 alusel Högsta domstolen'i (Rootsi) 10. aprilli 2003. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 18. juunil 2003, kriminaalasjas

Lars Erik Staffan Lindberg,

EUROOPA KOHUS (teine koda),

koosseisus: koja esimees C. W. A. Timmermans (ettekandja), kohtunikud C. Gulmann, R. Schintgen, G. Arestis ja J. Klučka,

kohtujurist: F. G. Jacobs,
kohtusekretär: kohtusekretäri abi H. von Holstein,

arvestades kirjalikus menetluses ja 7. oktoobri 2004. aasta kohtuistungil esitatut,

* Kohtumenetluse keel: rootsi.

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

— Lars Erik Staffan Lindberg, esindaja: *advokat* C.-G. Tauson,

— Rootsi valitsus, esindaja: A. Kruse,

— Prantsuse valitsus, esindaja: R. Loosli-Surrans,

— Portugali valitsus, esindajad: L. Fernandes ja A. P. Barros, keda abistas *advogado* J. da Cruz Vilaça,

— Ühendkuningriigi valitsus, esindaja: K. Manji, keda abistas *barrister* M. Demetriou,

— Euroopa Ühenduste Komisjon, esindaja: L. Ström van Lier,

olles 16. detsembri 2004. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus puudutab nõukogu 28. märtsi 1983. aasta direktiivi 83/189/EMÜ, millega nähakse ette tehnilistest standarditest ja eeskirjadest teatamise kord (EÜT L 109, lk 8), muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. märtsi 1994. aasta direktiiviga 94/10/EÜ (EÜT L 100, lk 30, edaspidi „direktiiv 83/189"), artikli 1 tõlgendamist.

2 Taotlus esitati L. E. S. Lindbergi, kes väidetavalt rikkus loteriisid puudutavaid Rootsi õigusakte, korraldades avalikkuse jaoks ebaseaduslikke hasartmänge teatud mänguautomaate kasutades, kriminaalasjas.

Õiguslik raamistik

Ühenduse õigusnormid

3 Direktiivi 83/189 artikkel sätestab:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

1) *toode* — iga tööstuslikult valmistatud toode ja põllumajandustoode [...];

2) *tehniline spetsifikatsioon* — dokumendis sisalduv spetsifikatsioon, millega nähakse ette toote nõutavad omadused, nagu kvaliteet, kasutusotstarve, ohutus, mõõtmed, sealhulgas nõuded toote müüginimetuse, terminite, tunnuste, kontrollimise ja kontrollimeetodite, pakendamise, märgistamise ja etikettimise ning vastavushindamismenetluse kohta.

[...]

3) *muud nõuded* — nõuded, mis ei ole tehniline spetsifikatsioon ja mis esitatakse tootele eelkõige tarbijate või keskkonna kaitsmise eesmärgil ning mis mõjutavad tema elutsüklit pärast turuleviimist, nagu kasutamise, ringlussevõtu, taaskasutamise või kõrvaldamise tingimused, kui need võivad oluliselt mõjutada toote koostist, olemust või turustamist;

[...]

9) *tehnilised eeskirjad* — tehnilised spetsifikatsioonid ja muud nõuded, sealhulgas vastavad haldusnormid, mille järgimine turustamisel või kasutamisel liikmesriigis või selle põhiosas on *de jure* või *de facto* kohustuslik, samuti liikmesriikide õigus- ja haldusnormid, mis keelavad toote valmistamise, impordi, turustamise või kasutamise, välja arvatud need normid, mis on sätestatud artiklis 10.

[...]

10) *tehniliste eeskirjade eelnõu* — tehnilise spetsifikatsiooni või muu nõude tekst, sealhulgas haldusnormid, mis on koostatud eesmärgiga need tehniliste eeskirjadena jõustada või lõpuks jõustada lasta, ja mis on ettevalmistusetapis, kus saab veel teha olulisi muudatusi."

4 Direktiivi 83/189 artiklid 8 ja 9 panevad liikmesriikidele ühelt poolt kohustuse edastada Euroopa Ühenduste Komisjonile selle direktiivi kohaldamisala puudutavate tehniliste eeskirjade eelnõud, välja arvatud siis, kui tegemist on rahvusvahelise või Euroopa standardi täieliku teksti ülevõtmisega, mille puhul piisab teatest vastava standardi kohta ning teiselt poolt lükata nende eelnõude vastuvõtmine edasi mitme kuu võrra, et anda komisjonile võimalus kontrollida, kas need on ühenduse õiguse ja eriti kaupade vaba liikumisega kooskõlas või teha ettepanek vastu võtta samas küsimuses direktiiv, määrus või otsus.

Rootsi õigusnormid

Kriminaalkoodeks

5 Kriminaalkoodeksi (brottsbalken, edaspidi „Rootsi kriminaalkoodeks") 16. peatüki artikli 14 kohaselt on hasartmängu ebaseaduslikus korraldamises, mida karistatakse rahatrahvi või maksimaalselt kaheaastase vabadusekaotusega, süüdi iga isik, kes korraldab ebaseaduslikult avalikkuse jaoks mängu või teise tegevuse, mille tulemus sõltub täielikult või põhiliselt juhuslikkusest ja mis osutub oma olemuselt või rahalise panuse tõttu ning seda iseloomustavate teiste asjaolude poolest mängija jaoks riskantseks või võib korraldaja jaoks tuua kaasa märkimisväärset majanduslikku kasu.

Loteriisid puudutavad õigusaktid

6 Enne loteriiseaduse (1994:1000) (lotterilagen (1994:1000), SFS 1994, nr 1000, edaspidi „loteriiseadus"), mis jõustus 1. jaanuaril 1995, vastuvõtmist keelas esiteks 1. jaanuarist 1979 kehtiv määrus loteriide kohta (lotteriförordningen (1979:207), SFS 1979, nr 207) ja seejärel loteriiseadus (1982:1011) (lotterilagen 1982:1011), SFS 1982, nr 1011), mis jõustus 1. jaanuaril 1984, mänguautomaate kasutades hasartmängude korraldamise, v.a rahvusvahelistel liinidel sõitvate laevade pardal.

7 Loteriiseaduse artikkel 3 sätestab:

„Käesoleva seaduse tähenduses mõistetakse „loterii" all tegevust, mille tagajärjel üks või mitu panuseid tegevat või mittetegevat osalejat võivad saada iga teise osalejaga võrreldes suurema võidu järgneval viisil:

1) loosimine, ennustamine, kihlvedu ja teised taolised tegevused;

2) laadal ja lõbustusparkides korraldatav õnneloos;

3) bingo mängud, mänguautomaadid, rulett, täringud, kaardid, püramiidkirjad ja teised taolised mängud.

[...]"

8 Loteriiseaduse artikkel 6 näeb ette:

„Käesoleva seaduse tähenduses on mänguautomaadid järgmised automaatsed või mehhaanilised mänguautomaadid:

1) *varuspelsautomat* — mänguautomaadid, mis annavad võidu välja kaupadena/võitudena ning millel mängimise võiduvõimalus sõltub täielikult või osaliselt juhuslikkusest;

2) *penningautomat* — mänguautomaadid, mis annavad võidu välja sularahas ning millel mängimise võiduvõimalus sõltub peamiselt juhuslikkusest;

3) *värdeautomat* — mänguautomaadid, mis annavad võidu välja tšekkidena, mängumärkidena vms ning millel mängimise võiduvõimalus sõltub peamiselt juhuslikkusest;

4) *skicklighetsautomat* — mänguautomaadid, mis annavad võidu välja sularahas ning millel mängimise võiduvõimalus sõltub mängija osavusest."

9 Loteriiseaduse artikli 9 kohaselt:

„Loteriisid ei tohi korraldada ilma tegevusloata, kui käesolevas seaduses ei ole sätestatud teisiti."

10 Vastavalt loteriiseaduse artikli 54 lõike 1 punktile 1 karistatakse isikut, kes korraldab tahtlikult või tõsise hooletuse tagajärjel ebaseadusliku loterii, rahatrahviga või maksimaalselt kuuekuulise vabadusekaotusega.

11 Eelotsusetaotlusest tuleneb, et peaaegu kohe pärast loteriiseaduse jõustumist tekkis Rootsi kohtutel probleeme selle seaduse kohaldamisala piiritlemisega.

12 Täpsemalt tekkis küsimus selle kohta, kas mänguautomaatide tüüp nimega *lyckohjulsspel* kuulub loteriiseaduse kohaldamisalasse. Sellist tüüpi mängude nagu *fruktspel* või kangiga mänguautomaadi ehk nn ühekäelise bandiidi, samuti pokkerimängu tunnuseks on asjaolu, et võitu ei anna otseselt välja mitte mängautomaat, vaid see antakse mängija palvel isiklikult kätte.

13 Selles osas leidsid mitmed Rootsi kohtud, k.a apellatsioonikohtud, et nende tunnuste tõttu ei kuulu *lyckohjulsspel* loteriiseaduse artiklis 6 nimetatud ühegi mänguautomaatide kategooria alla ning need ei saa selle artikli 3 punkti 3 mõttes olla „teised taolised mängud". Selle kohtupraktika kohaselt tuleneb eeltoodust, et need mängud ei kuulu nimetatud seaduse kohaldamisalasse.

14 Eelotsusetaotluse kohaselt tegi Rootsi valitsus seda kohtupraktikat arvestades ettepaneku muuta loteriiseadust nii, et *lyckohjulsspel* kuuluks selle seaduse artikli 3 punkti 3 ja artikli 6 mõttes mänguautomaatide hulka.

15 Loteriiseaduse muutmise seadusega (1996:1168) (lag om ändring i lotterilagen (1996:1168), SFS 1996, nr 1168, edaspidi „1996. aasta seadus"), mis jõustus 1. jaanuaril 1997, võttis Riksdag (Rootsi parlament) nimetatud valitsuse ettepaneku vastu.

16 1996. aasta seadus lisas loteriiseaduse artiklile 6 sissejuhatava osa, mis on sõnastatud järgmiselt:

„Käesoleva seaduse tähenduses on mänguautomaadid mehhaanilised või automaatsed mänguautomaadid.

[...]"

17 1996. aasta seadus lisas loteriiseadusele samuti artikli 24a, mis näeb ette:

„Tegevusloa võib anda ainult *varuspelsautomat-*, *penningautomat-*, *värdeautomat-* ja *skicklighetsautomat*-tüüpi mänguautomaatidele."

18 Loteriiseaduse nimetatud artiklist 24a tuleneb, et kuna *lyckohjulsspel*-tüüpi mänguautomaatidele ei või anda tegevusluba, siis on selle seaduse kohaselt nende kasutamine Rootsis keelatud.

19 1999. aastal muudeti loteriiseadust loteriiseaduse muutmise seadusega (1999:358) (lag om ändring i lotterilagen (1999:358), SFS 1999, nr 358, edaspidi „1999. aasta seadus") uuesti ning täpsemalt osas, mis puudutas *varuspelsautomat*-tüüpi mänguautomaatidele kohaldatavat korda.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

20 Ljungby tingsrätt'i (Ljungby esimese astme kohus) 16. juuni 1999. aasta otsusega, mida apellatsiooniastmes kinnitas 31. oktoobri 2000. aasta otsusega Göta hovrätt (Göta apellatsioonikohus), tunnistati L. E. S. Lindberg süüdi ebaseadusliku hasartmängu korraldamises ning talle määrati karistuseks rahatrahv 150 Rootsi krooni päevas 80-ks päevaks.

21 Talle heideti ette Rootsi kriminaalkoodeksi 16. peatüki artikli 14 mõttes riskantse iseloomuga avalike loteriide korraldamist ilma tegevusloata 1. jaanuarist 1997 kuni 20. aprillini 1998. Tegemist oli *lyckohjulsspel*-kategooriasse kuuluva hasartmängu korraldamisega Älmhultis asuva Ingvarsi kioski ruumides.

22 L. E. S. Lindberg esitas Göta hovrätt'i apellatsiooniastmes tehtud otsuse peale kaebuse Högsta domstolenile (ülemkohus).

23 Oma kassatsioonkaebuses palus L. E. S. Lindberg esiteks lõpetada kriminaalmenetlus ning teiseks nõudis ta etteheidetud õigusrikkumise lugemist lihtsaks loteriiseaduse rikkumiseks ning päevade arvu, mille kohta talle rahatrahv määrati, vähendamist.

24 Ta väidab, et 1996. aasta seaduse sätted on osas, mis puudutavad alates 1. jaanuarist 1997 kehtivat *lyckohjulsspel*'i kasutamise keeldu, tehnilised eeskirjad direktiivi 83/189 mõttes, mida ei saa tema vastu kehtiva korra kohaselt kasutada, kuna enne nende jõustumist ei teavitanud Rootsi ametiasutused nendest komisjoni.

25 Högsta domstolen'i eelotsetaotlus viitab talle peaprokuröri esitatud kirjalikele järeldustele. Need järeldused võib kokku võtta järgmiselt.

26 Peaprokuröri seisukohast tulenevalt ei pea hindama küsimust, kas L. E. S. Lindbergi korraldatud hasartmäng oli ebaseaduslik või mitte, väljaspool loteriisid puudutavaid õigusnorme, kuna tegevused, mis nende õigusnormide kohaselt nõuavad tegevusluba või on sellest vabastatud, ei saa kuuluda Rootsi kriminaalkoodeksi 16. peatüki artikli 14 alla.

27 Pärast seda, kui peaprokurör tõi välja asjaolud, mille tõttu 1996. aasta seadus vastu võeti ning mida on meelde tuletatud käesoleva kohtuotsuse punktides 11–15, märkis peaprokurör, et loteriiseaduse vastuvõtmise ajal ei olnud Rootsi Kuningriik Euroopa Liidu liige ning leiab selles osas, et direktiiv 83/189 ei sisalda tagasiulatuva jõuga kohustust teavitada juba vastuvõetud sätetest.

28 Samas toob ta välja, et 1996. aasta seaduse vastuvõtmise ajal oli Rootsi Kuningriigist saanud Euroopa Liidu liige.

29 Peaprokurör toob välja, et komisjoni ei teavitatud direktiivi 83/189 kohaselt Rootsi valitsuse eelnõust, millest sai 1996. aasta seadus, kuid järgnevalt tekkis teatav kahtlus, kas selline teavitamine oleks olnud kohustuslik.

30 Rootsi valitus leidis, et selline teavitamine ei olnud vajalik, kuna loteriiseadus hõlmas juba *lyckohjulsspel*-tüüpi mänge, kuna need olid selle seaduse artikli 3 punkti 3 mõttes „teised taolised mängud". Järelikult oli 1996. aasta seaduse puhul tegemist seadusandja tahte selgitamisega ning see ei toonud loteriiseaduse kohaldamisala osas kaasa mingisugust sisulist muudatust.

31 Siiski jõudis Kommerskollegium (Rootsi kommertskoda), kellega Rootsi valitsus selles osas konsulteeris, oma 29. jaanuari 2001. aasta arvamuses vastupidisele järeldusele.

32 Arvestades neid kahtlusi, pani Rootsi valitsus siiski ette tunnistada 1996. aasta ning 1999. aasta seadused kehtetuks ning koguda nende poolt loteriiseadusse tehtud muudatused kokku uude loteriiseaduse eelnõusse, millest komisjoni direktiivi 83/189 kohaselt teavitatakse.

33 Selle seaduseelnõu võttis Rootsi seadusandja vastu loteriiseaduse muutmise seadusena (2001:1045) (lag om ändring i lotterilagen (2001:1045), SFS 2001, nr 1045), mis jõustus 1. jaanuaril 2002.

34 Peaprokurör leidis, et kindlasti võib toetada Rootsi valitsuse tõlgendust, mille kohaselt komisjoni ei oleks pidanud direktiivi 83/189 alusel loteriiseaduse 1996. aasta muudatustest teavitama, kuna need ei too loteriisid puudutavatesse õigusnormidesse ühtegi sisulist muudatust. On põhjust arvata, et *lyckohjulsspel* kuulub selle seaduse artikli 3 punkti 3 „teised taolised mängud" kategooriasse. Selle sätte sõnastus näitab selgelt, et see peab nii olema.

35 Siiski tuleb kõiki käesoleva asja argumente koos uurides möönda direktiivi 83/189 kohaselt teatamise kohustuse olemasolu. Loteriiseaduse ettevalmistavad materjalid näitavad, et kategooria „teised taolised mängud" viitab ainult samas sättes nimetatud „kettkirjadele". Samuti peab arvesse võtma asjaolu, et Rootsi parlament tunnistas kehtetuks loteriiseaduse 1996. aasta muudatused, mis jõustati uuesti pärast komisjoni teavitamist nendest, nagu see on käesoleva kohtuotsuse punktis 32 välja toodud.

36 See tähendab, et pärast nimetatud muudatusi loeti *lyckohjulsspel* loteriiseaduse kohaselt mänguautomaadiks ning sellesse seadusesse lisati sõnaselge uus keeld, mis käib muude mänguautomaatide kui nimetatud seaduse artiklis 6 sätestatute kohta.

37 Sellisest keelust teavitamata jätmine tähendab seda, et seda ei saa üksikisikute vastu kasutada. Peaprokurör väidab, et mänguautomaate puudutavad tehnilised standardid ja eeskirjad kuuluvad direktiivi 83/189 alla ning direktiiv ei näe ette ühtegi sõnaselget erandit teavitamise kohustusest, kui tegemist on minimaalsete muudatustega või selliste standardite selgitamisega.

38 Neid asjaolusid arvesse võttes toob peaprokurör välja, et käesoleval juhul ei vaidle ta L. E. S. Lindbergile ebaseaduslike hasartmängude korraldamise õigusrikkumise alusel esitatud süüdistustest vabastamisele vastu.

39 Neil asjaoludel otsustas Högsta domstolen kohtuvaidluse peatada ning esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas siseriikliku õigusaktiga kehtestatud toote kasutamise keeldu võib pidada tehniliseks eeskirjaks, millest tuleb direktiivi [83/189] alusel teavitada?

2. Kas siseriikliku õigusaktiga kehtestatud teenuse osutamise keeldu, millel on mõju toote kasutamisele, võib pidada tehniliseks eeskirjaks, millest tuleb direktiivi [83/189] alusel teavitada?

3. Kas siseriikliku õigusaktiga toote ülesehitusega seotud teenuse uuesti määratlemist võib pidada tehniliseks eeskirjaks, millest tuleb direktiivi [83/189] alusel teavitada, kui uuel määratlusel on mõju toote kasutamisele?

4. Millist tähtsust omavad järgmised asjaolud direktiivis [83/189] sätestatud teavitamise kohustuse jaoks:

— siseriiklikes õigusnormides tegevusloa korra asendamine keeluga;

— toote/teenuse suurem või väiksem väärtus;

— toote/teenuse turu suurus;

— siseriikliku õiguse uute sätete mõju kasutamisele, mis võib seisneda kasutamise täielikus keelus või võimalikel kasutamisaladel keelatud või piiratud kasutamises?"

Esialgsed märkused

40 Esialgu tuleb märkida, et esiteks, ja nagu tuleneb eelotsusetaotluse põhjendustest, on siseriiklikud sätted, mille kohta eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib, kas nad kuuluvad direktiivi 83/189 kohaldamisalasse, 1996. aasta seadusega muudetud loteriiseaduse sätted (edaspidi „muudetud loteriiseadus"), mis jõustusid 1. jaanuaril 1997, osas, milles nad sisaldavad hasartmängude korraldamise keeldu, kasutades mänguautomaati, st põhikohtuasjas *lyckohjulsspel*, mille põhitunnuseks on see, et võitu ei anna otseselt välja mitte mänguautomaat, vaid see antakse mängija palvel isiklikult kätte.

41 Rootsi valitsus väidab siiski, et loteriiseaduse algversioonis sisaldus juba selline keeld ning et 1996. aasta seadus piirdus selle keelu selgitamisega. Siseriiklike õigusnormide selline tõlgendamine, nagu tuleneb eelotsusetaotlusest, mida ei järginud mitu Rootsi

kohut, sh apellatsioonkohtud, puudutab siseriikliku õiguse vastuolulise tõlgendamise küsimust, mis ei kuulu eelotsusetaotluse raames Euroopa Kohtu pädevusse.

42 Seega, selleks et nendele küsimustele vastata, tuleb piirduda eelotsusetaotluses esitatud andmetega, mille kohaselt käesolev keeld lisati loteriiseadusesse 1996. aasta seadusega.

43 Teiseks, kui arvata, et muudetud loteriiseaduse asjaomased sätted on tehnilised eeskirjad, oleks asjaomane liikmesriik pidanud eelnõudest direktiivi 83/189 kohaselt, direktiivist 94/10 tulenevas versioonis, teavitama (vt selle kohta eriti 3. juuni 1999. aasta otsus C-33/97: EKL 1999, lk I-3175, punktid 25 ja 26).

44 Tuleb välja tuua, et põhikohtuasjas kehtivas versioonis näeb direktiiv 83/189 ette teavitamise kohustuse ainult seoses toodete tehniliste eeskirjade eelnõudega.

45 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. juuli 1998. aasta direktiiviga 98/48/EÜ, millega muudetakse direktiivi 98/34/EÜ, millega nähakse ette tehnilistest standarditest ja eeskirjadest teatamise kord (EÜT L 217, lk 18; ELT eriväljaanne 13/21, lk 8), laiendati tehniliste eeskirjade eelnõudest teavitamise kohustuse kohaldamisala teatud teenustele, mis ei ole põhikohtuasjas vaatluse all, nimelt infoühiskonna teenustele, nagu need on määratletud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. juuni 1998. aasta direktiivi 98/34/EÜ, millega nähakse ette tehnilistest standarditest ja eeskirjadest ning infoühiskonna teenuste eeskirjadest teatamise kord (EÜT L 204, lk 37; ELT eriväljaanne 13/20, lk 337), artikli 2 punktis 2. Siiski ei pea seda direktiivi põhikohtuasja puhul arvesse võtma.

46 Kolmandaks tuletab Portugali valitsus meelde, et Euroopa Kohus on juba leidnud, et raha- või hasartmänguautomaatide kasutamise tegevuse peab selleks, et seda saaks selliste mänguautomaatide valmistamise, impordi või turustamise tegevusest eristada, kvalifitseerima EÜ asutamislepingu mõttes „teenindustegevusena" ning seega ei kuulu see tegevus EÜ asutamislepingu artiklite 30 ja 34 alla (muudetuna EÜ artikkel 28 ja EÜ artikkel 29), mis puudutavad kaupade vaba liikumist (vt 11. septembri 2003. aasta otsus C-6/01: Anomar jt, EKL 2003, lk I-8621, punkt 56).

47 Portugali valitsuse kohaselt tuleneb sellest, et direktiiv 83/189, mille kohaldamisala on sama, mis asutamislepingu kaupade vaba liikumise sätete oma, põhikohtuasjale ei kohaldu, kuna see puudutab asutamislepingu nimetatud sätteid ja mitte teenuste osutamisega seotud sätteid. Niivõrd, kuivõrd kohtupraktikast tuleneb, et selliste mängude kasutamise, nagu on vaatluse all põhikohtuasjas, peab kvalifitseerima teenuste osutamisena, nimetatud direktiiv sellele vaidlusele ei kohaldu.

48 Selles osas tuleb meelde tuletada, et direktiivi 83/189 eesmärk on kaitsta preventiivse kontrolli kaudu kaupade vaba liikumist, mis on üks ühenduse alustest (vt eriti 16. juuni 1998. aasta otsus C-226/97: Lemmens, EKL 1998, lk I-3711, punkt 32).

49 Siiski defineeritakse direktiivi 83/189 kohaldamisala osas, milles see põhineb peamiselt tehniliste eeskirjade mõistele, autonoomselt ning igal korral ei sõltu see asjaolust, et asutamislepingu kaupade vaba liikumist puudutavate sätete kohaldamistingimused on täidetud.

50 See on seletatav asjaoluga, et direktiiv 83/189 näeb ette preventiivse kontrolli menetlusliku korra, mis annab võimaluse kontrollida, kas tehnilisi eeskirju sisaldav siseriiklik õigusnorm puudutab asutamislepingu kaupade vaba liikumist puudutavaid sätteid ning kui see on nii, siis uurida, kas see norm on nende sätetega kooskõlas.

51 Tehniliste eeskirjade võimalikud mõjud ühendusesisesele kaubavahetusele ei sisaldu direktiivi 83/189 kohaldamisala määratlemise kriteeriumide hulgas.

52 Samuti, kuigi on tõsi, et liikmesriikidevahelise kaubavahetuse takistused võivad olla õigustatud, kui need on vajalikud üldist huvi taotlevate ülekaalukate nõuete täitmiseks, ei ole need õigustused, mille tõi välja just Portugali valitsus Euroopa Kohtule esitatud märkustes, siiski direktiivis 83/189 ettenähtud kriteerium kohaldamisala piiritlemiseks, eriti, kuna sellised kaalutlused ei kuulu tehniliste eeskirjade mõiste juurde.

Eelotsuse küsimused

Kaks esimest küsimust

53 Kahe esimese küsimusega, mida saab uurida koos, küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt seda, kas sellised siseriiklikud sätted nagu muudetud loteriiseaduse sätted on osas, milles nendes sisaldub hasartmängude korraldamise keeld, kasutades teatud mänguautomaate, tehnilised eeskirjad direktiivi 83/189 artikli 1 punkti 9 mõttes.

54 Direktiivi 83/189 artikli 1 punktist 9 tuleneb, et mõiste „tehnilised eeskirjad" koosneb kolmest kategooriast, st esiteks on need „tehnilised spetsifikatsioonid" nimetatud direktiivi artikli 1 punkti 2 tähenduses, teiseks „muud nõuded", mis on määratletud selle direktiivi artikli 1 punktis 3 ja kolmandaks sama direktiivi artikli 1 punkti 9 esimeses lõigus ette nähtud „normid, mis keelavad toote valmistamise, impordi, turustamise või kasutamise".

55 Mis puudutab esiteks selliste siseriiklike sätete, nagu on vaatluse all põhikohtuasjas, võimalikku kvalifitseerimist tehniliste eeskirjadena, pidades neid direktiivi 83/189 artikli 1 punktis 2 nimetatud tehniliste spetsifikatsioonide kategooria alla kuuluvateks, on tõsi, et muudetud loteriiseaduse artikkel 24a sisaldab teatud mänguautomaatide kategooria kasutamise keeldu, mis on defineeritud sõltuvalt nende teatud spetsiifilistest omadustest.

56 Käesoleval juhul ei saa selliseid sätteid klassifitseerida kui „tehnilised spetsifikatsioonid" direktiivi 83/189 artikli 1 punkti 2 mõttes.

57 Nagu Euroopa Kohus on juba leidnud, eeldab tehniliste spetsifikatsioonide mõiste seda, et siseriiklik meede viitab tingimata tootele või selle pakendile kui sellisele ning seega määratleb ühe toote nõutava omaduse (vt selle kohta 8. märtsi 2001. aasta otsus kohtuasjas C-278/99: Van der Burg, EKL 2001, lk I-2015, punkt 20; 22. jaanuari 2002. aasta otsus C-390/99: Canal Satélite Digital, EKL 2002, lk I-607, punkt 45, ja 6. juuni 2002. aasta otsus kohtuasjas C-159/00: Sapod Audic, EKL 2002, lk I-5031, punkt 30).

58 Tuleb tunnistada, et selline siseriiklik meede, nagu on vaatluse all põhikohtuasjas, sisaldab omanikele, nagu seda on L. E. S. Lindberg, kes soovivad anda mängijate ja seega tarbijate kasutusse teatud tüüpi mänguautomaate, adresseeritud keeldu.

59 Seetõttu on sellise meetme eesmärgiks mänguautomaatidega seotud teenuste osutamise alal tegutsevate ettevõtjate tegevuse korraldamine. Euroopa Kohus on juba leidnud, et kui siseriiklik meede näeb ette ettevõtete asutamise tingimused, nt sätted, mille kohaselt kutsetegevuse teostamiseks on vajalik eelnev luba, ei ole nende tingimuste puhul tegemist tehniliste spetsifikatsioonidega (vt selle kohta 30. aprilli 1996. aasta otsust kohtuasjas C-194/94: CIA Security International, EKL 1996, lk I-2201, punkt 25).

60 Tegelikult ei viita nimetatud meede tootele või selle pakendile kui sellisele ja seega ei määratle ühte toote nõutavat omadust direktiivi 83/189 artikli 1 punkti 2 mõttes, nagu seda on tõlgendatud Euroopa Kohtu praktikas, mida on tsiteeritud käesoleva kohtuotsuse punktis 57.

61 Sellist tõlgendamist toetab nõukogu direktiivi ettepaneku, millega muudetakse teist korda direktiivi 83/189, millega nähakse ette tehnilistest standarditest ja eeskirjadest teatamise kord (EÜT 1992, C 340, lk 7), seletuskiri — ettepanek, millest pärast Euroopa Liidu Nõukogu poolt vastuvõtmist sai direktiiv 94/10.

62 Selle viimase direktiiviga, mis ajaliselt kuulub põhikohtuasjas kohaldamisele, lisati direktiivi 83/189 teine tehniliste eeskirjade kategooria, st see, mida nimetati nimega „muud nõuded".

63 Seega tuleb vastata küsimusele, kas selline siseriiklik meede, nagu on vaatluse all põhikohtuasjas, on direktiivi 83/189 artikli 1 punkti 3 mõttes „muud nõuded", mis vastavalt sama artikli punktile 9 on samuti tehnilised eeskirjad.

64 Selles osas on nimetatud seletuskirja punktis 18 öeldud, et kuigi esialgse idee kohaselt võttis direktiiv 83/189 arvesse ainult toote nõutavaid tehnilisi eeskirju selle turuleviimist silmas pidades ja seda põhiliselt ohutuse eesmärgil, oli järgnevalt vajalik selle mõiste laiendamine.

65 Nimetatud seletuskirjas toob komisjon välja, et mõiste „muud nõuded" lisamise eesmärgiks oli direktiivi 83/189 algse kohaldamisala laiendamine selleks, et direktiivi saaks kohaldada samuti siseriiklikele õigusnormidele, mis näevad ette just tarbijate kaitsmise ning sisaldavad nõudeid, mis tulenevad tootega arvestamisest pärast selle turuleviimist ja eriti just neid, mis puudutavad selle toote võimalikku kasutamist.

66 Seletuskirja samas punktis on märgitud, et direktiivi 83/189 kohaldamisala laiendamisega saab võimalikuks direktiivi kohaldamine nendele õigusnormidele, millel võib olla mõju tootele ning mis võivad kaasa tuua turu moonutamise.

67 Tuleb märkida, et mõiste „muud nõuded" definitsiooni, nagu see esineb nimetatud direktiivi komisjoni poolt nõukogule esitatud ettepanekus, võttis viimane vastu ning see esineb sellisena direktiivi 94/10 lõplikus tekstis.

68 Neid asjaolusid arvestades tuleb möönda, et just sellist siseriiklikku meedet, nagu on põhikohtuasjas vaatluse all olev keeld, tundub olevat silmas peetud mõistega „muud nõuded", mis lisati direktiiviga 94/10 direktiivi 83/189 selleks, et laiendada viimase kohaldamisala ning seetõttu ei kuulu see tehniliste spetsifikatsioonide kategooriasse.

69 Tegemist on tegelikult toote, st mänguautomaatide suhtes kehtestatud nõudega põhiliselt tarbijate, käesoleval juhul asjaomaste mängijate kaitsmise eesmärgil.

70 Neil asjaoludel puudutab selline muudetud loteriiseaduse vastavate sätetega kehtestatud keeld toote kasutamist direktiivi 83/189 artikli 1 punkti 9 mõttes.

71 Muu hulgas ei kohaldatud põhikohtuasjas vaatluse all olevat nõuet mänguautomaatidele seoses nende turuleviimisega, vaid silmas pidades nende elutsüklit pärast turuleviimist direktiivi 83/189 artikli 1 punktis 3 sätestatud mõiste „muud nõuded" definitsiooni mõttes.

72 Selleks, et nõue kuuluks direktiivi 83/189 artikli 1 punkti 3 tähenduses kategooria „muud nõuded" alla, peab selline nõue, nagu on põhikohtuasjas vaatluse all olev mänguautomaatide kasutamise keeld, olema „tingimus", mis käesoleval juhul puudutab asjaomase toote kasutamist, mis võib oluliselt mõjutada toote koostist, olemust või turustamist.

73 Siiski tuleb vastata küsimusele, kas nimetatud keeldu saab lugeda asjaomase toote kasutamist puudutavaks „tingimuseks" või on vastupidi tegemist siseriikliku meetmega, mis kuulub tehniliste eeskirjade kolmandasse kategooriasse direktiivi 83/189 artikli 1 punktis 9, mis lisati sellesse samuti direktiiviga 94/10, st see, mille sisuks on „liikmesriikide õigus[...]normid, mis keelavad toote [...] kasutamise [...]."

74 Sellise siseriikliku meetme, nagu on vaatluse all põhikohtuasjas, kuulumine ühte või teise nimetatud kahest tehniliste eeskirjade kategooriast sõltub selle meetmega sätestatud keelu mõjust.

75 Siin on oluline see, et kolmas tehniliste eeskirjade kategooria, mis on määratletud direktiivi 83/189 artikli 1 punktis 9, ei sisalda erinevalt sama artikli punktis 3 sätestatud teisest kategooriast „muud nõuded" tingimust, mille kohaselt asjaomane keeld võib oluliselt mõjutada toote koostist, olemust või turustamist.

76 See kolmas tehniliste reeglite kategooria, mis näeb ette just kasutamise keelu, peab olema meede, mille mõju ulatub selgesti kaugemale asjaomase toote võimalike kasutusviiside piirangust ning seega ei piirdu meede toote kasutamise lihtsa piiramisega.

77 Nagu kohtujurist on oma ettepaneku punktis 70 maininud, peab see tehniliste eeskirjade kategooria täpsemalt silmas siseriiklikke meetmeid, mis ei jäta ruumi ühelegi muule kasutamisele kui puhtalt marginaalsele kasutamisele, mida võiks mõistlikult asjaomase tootega seoses oodata. See, kas põhikohtuasjas vaatluse all olevas siseriiklikus sättes kehtestatud keelu osas on tegemist sellise juhuga, kuulub eelotsusetaotluse esitanud kohtu pädevusesse.

78 Kui peale seda kontrolli saab selgeks, et põhikohtuasja puhul ei ole sellise juhuga tegemist, siis on nimetatud siseriikliku sätte puhul tegemist kategooriaga „muud nõuded", kui on selge, et selle nõude järgimine toote kasutamisel on asjaomases liikmesriigis *de jure* kohustuslik direktiivi 83/189 artikli 1 punkti 9 mõttes. See, kas

asjaomane keeld võib oluliselt mõjutada toote koostist, olemust või turustamist sama artikli punkti 3 mõttes, kuulub sellisel juhul siiski eelotsusetaotluse esitanud kohtu pädevusse.

79 Sellise eelotsusetaotluse esitanud kohtu poolt teostatava kontrolli käigus on lubatav uurida Portugali valitsuse esitatud argumendi, mille kohaselt asjaomaseid mänguautomaate on erinevate funktsioonide täitmiseks võimalik programmeerida ja vastavalt vajadusel uuesti programmeerida, võimalikku mõju.

80 Pidades silmas kõike eelnevat, tuleb kahele esimesele küsimusele vastata, et sellised siseriiklikud sätted, nagu muudetud loteriiseaduse sätted, osas, milles nendes sisaldub keeld korraldada hasartmänge teatud mänguautomaate kasutades, võivad olla tehnilised eeskirjad direktiivi 83/189 artikli 1 punkti 9 mõttes, juhul kui on tehtud kindlaks, et asjaomase keelu mõju on selline, et see ei jäta ruumi ühelegi muule kasutamisele kui puhtalt marginaalsele kasutamisele, mida võiks mõistlikult asjaomase tootega seoses oodata või, kui see ei ole nii, siis kui on tehtud kindlaks, et see keeld võib oluliselt mõjutada nimetatud toote koostist, olemust või turustamist.

Kolmas küsimus

81 Kolmanda küsimusega küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt seda, kas selliste siseriiklike õigusnormidega, nagu seda on 1996. aasta seadusega kehtestatud normid, võib toote ülesehitusega seotud teenuse uuesti määratlemist, mis puudutab eriti teatud mänguautomaatide kasutamist, pidada tehniliseks eeskirjaks, millest tuleb direktiivi 83/189 kohaselt teavitada, kui uuel määratlusel on mõju toote kasutamisele.

82 Selles osas tuleb kõigepealt meelde tuletada, et tehniliste eeskirjade „eelnõuks" direktiivi 83/189 artikli 1 punkti 9 mõttes ei saa pidada, ning seetõttu ei saa see alluda teavitamise kohustusele, siseriiklikku meedet, mis sätestab uuesti või asendab ilma sinna uusi tehnilisi spetsifikatsioone ja teisi uusi või lisanõudeid lisamata olemasolevaid tehnilisi eeskirju, kui need eeskirjad võeti vastu pärast nimetatud direktiivi jõustumist ning nendest on komisjoni nõuetekohaselt teavitatud (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Colim, punkt 22). Käesoleval juhul tuleb Rootsi Kuningriiki puudutavas osas arvestada direktiivi 83/189 jõustumise kuupäeva.

83 Seejärel ja nagu on juba käesoleva kohtuotsuse punktis 41 mainitud, on vastamisele kuuluva küsimuse — kas keeld korraldada hasartmänge teatud mänguautomaate, põhikohtuasjas konkreetselt *lyckohjulsspel*'it kasutades, oli sätestatud juba loteriiseaduse esialgses versioonis nii, et 1996. aasta seadus võeti vastu selle küsimuse selgitamiseks, või kas just viimase seadusega lisati nimetatud keeld loteriiseadusesse — puhul tegemist siseriikliku õiguse küsimusega, mis kuulub eelotsusetaotluse esitanud kohtu pädevusse.

84 Kahele esimesele küsimusele antud vastusest tuleneb, et siseriiklik meede, mis paneb piirangud teenusele, mis koosneb teatud mänguautomaatide kasutamisest, võib teatud tingimustel olla tehniline eeskiri, millest peab direktiivi 83/189 kohaselt teavitama.

85 Võttes arvesse eespool toodut, tuleb kolmandale küsimusele vastata, et siseriiklike õigusnormidega, nagu seda on 1996. aasta seadusega kehtestatud normid, toote ülesehitusega seotud teenuse uuesti määratlemist, mis puudutab eriti teatud mänguautomaatide kasutamist, võib pidada tehniliseks eeskirjaks, millest tuleb direktiivi 83/189 kohaselt teavitada, kui need uued õigusnormid ei piirdu ainult

olemasolevate tehniliste eeskirjade uuesti sätestamisega või asendamisega ilma sinna uusi tehnilisi spetsifikatsioone ja teisi uusi või lisanõudeid lisamata, juhul kui need eeskirjad võeti vastu pärast asjaomases liikmesriigis nimetatud direktiivi jõustumist ning nendest on komisjoni nõuetekohaselt teavitatud.

Neljas küsimus

86 Neljanda küsimusega küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtult seda, millist tähtsust omavad järgmised asjaolud direktiivis 83/189 sätestatud teavitamise kohustuse jaoks:

— siseriiklikes õigusnormides tegevusloa korra asendamine keeluga;

— toote/teenuse suurem või väiksem väärtus;

— toote/teenuse turu suurus;

— siseriikliku õiguse uute sätete mõju kasutamisele, mis võib seisneda kasutamise täielikus keelus või võimalikel kasutamisaladel keelatud või piiratud kasutamises.

87 Mis puudutab esimest eelotsusetaotluse esitanud kohtu poolt mainitud asjaolu, st siseriiklikes õigusnormides tegevusloa korra asendamist keeluga, siis tuleb meelde tuletada, et Euroopa Kohus on juba leidnud, et siseriiklike sätete puhul, mis näevad ette ettevõtete asutamise tingimused, nt sätted, mille kohaselt kutsetegevuse teostamiseks on vajalik eelnev luba, ei ole tegemist tehniliste spetsifikatsioonidega direktiivi 83/189 artikli 1 punkti 9 tähenduses. Tegelikult on tehnilised eeskirjad selle sätte tähenduses toote omadusi määratlevad spetsifikatsioonid ning mitte ettevõtjaid puudutavad spetsifikatsioonid (vt eespool viidatud kohtuotsus Canal Satélite Digital, punkt 45 ja viidatud kohtupraktika).

88 Sellest tuleneb, et siseriiklikud õigusnormid, mis näevad ette tegevusloa andmise korra teatud mänguautomaatide kasutamisega seotud teenustele, ei ole tehnilised eeskirjad direktiivi 83/189 artikli 1 punkti 9 mõttes.

89 Mis puudutab teatud mänguautomaatide kasutamisega seotud teenuse keelu asjakohasuse küsimust seoses direktiivis 83/189 sätestatud teavitamise kohustusega, siis tuleb märkida, et selline küsimus kattub küsimusega, mis tõusetus neljanda eelotsuse küsimuse neljandas asjaolus.

90 Nagu juba on kahe esimese küsimuse vastamisel leitud, võib siseriiklikku meedet, mis sisaldab sellise teenuse keeldu, teatud tingimustel pidada tehniliseks eeskirjaks direktiivi 83/189 artikli 1 punkti 9 tähenduses.

91 Mis puudutab neljandas eelotsuse küsimuses toodud teist ja kolmandat asjaolu, siis tuleb meelde tuletada ja nagu on juba leitud käesoleva kohtuotsuse punktis 50 —

direktiiv 83/189 näeb ette preventiivse kontrolli menetlusliku korra, mis annab võimaluse kontrollida, kas tehnilisi eeskirju sisaldav siseriiklik õigusnorm puudutab asutamislepingu kaupade vaba liikumist puudutavaid sätteid ning kui see on nii, siis uurida, kas see norm on nende sätetega kooskõlas.

92 Tuleb meelde tuletada, et käesoleva kohtuotsuse punktis 51 on juba leitud, et tehniliste eeskirjade võimalikud mõjud ühendusesisesele kaubavahetusele ei sisaldu direktiivi 83/189 kohaldamisala määratlemise kriteeriumide hulgas ja eriti mis puudutab selles sätestatud teavitamise kohustust.

93 Kui siseriiklik meede kuulub nimetatud kohaldamisalasse, siis direktiivis 83/189 sisalduv preventiivse kontrolli menetluslik kord lubab käesoleval juhul selliseid mõjusid hinnata.

94 Nagu märgib kohtujurist oma ettepaneku punktis 86, ei sätesta direktiivis 83/189 sisalduvad teavitamise kohustuse piiramise reeglid muu hulgas *de minimis* erandit, st sellist erandit, mille kohaselt oleksid sellest kohustusest vabastatud siseriiklikud meetmed, millel on ühendusesisesele kaubavahetusele ainult suhteliselt minimaalsed mõjud.

95 Võttes arvesse eespool toodut, tuleb neljandale küsimusele vastata järgnevalt:

— siseriiklikes õigusnormides tegevusloa korra asendamine keeluga võib olla direktiivis 83/189 sätestatud teavitamise kohustuse osas asjassepuutuv asjaolu;

— toote või teenuse suurem või väiksem väärtus või toote või teenuse turu suurus on asjaolud, mis ei ole nimetatud direktiivis sätestatud teavitamise kohustuse osas asjassepuutuvad.

Kohtukulud

96 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamisega seotud kulusid, v.a poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (teine koda) otsustab:

1. Sellised siseriiklikud sätted, nagu loteriiseaduse (1994:1000) (lotterilagen (1994:1000), mida on muudetud loteriiseaduse muutmise seadusega (1996:1168) (lag om ändring i lotterilagen (1996:1168)), osas, milles nendes sisaldub keeld korraldada hasartmänge teatud mänguautomaate kasutades, võivad olla tehnilised eeskirjad nõukogu 28. märtsi 1983. aasta direktiivi 83/189/EMÜ, millega nähakse ette tehnilistest standarditest ja eeskirjadest teatamise kord, muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. märtsi 1994. aasta direktiiviga 94/10/EÜ, artikli 1 punkti 9 mõttes juhul, kui on

tehtud kindlaks, et asjaomase keelu mõju on selline, et see ei jäta ruumi ühelegi muule kasutamisele kui puhtalt marginaalsele kasutamisele, mida võiks mõistlikult asjaomase tootega seoses oodata või, kui see ei ole nii, siis kui on tehtud kindlaks, et see keeld võib oluliselt mõjutada nimetatud toote koostist, olemust või turustamist.

2. **Siseriiklike õigusnormidega, nagu seda on muudetud loteriiseadusega (1996:1168) kehtestatud normid, toote ülesehitusega seotud teenuse uuesti määratlemist, mis puudutab eriti teatud mänguautomaatide kasutamist, võib pidada tehniliseks eeskirjaks, millest tuleb direktiivi 83/189, muudetud direktiiviga 94/10, kohaselt teavitada, kui need uued õigusnormid ei piirdu ainult olemasolevate tehniliste eeskirjade uuesti sätestamisega või asendamisega ilma sinna uusi tehnilisi spetsifikatsioone ja teisi uusi või lisanõudeid lisamata, juhul kui need eeskirjad võeti vastu pärast asjaomases liikmesriigis direktiivi 83/189 jõustumist ning nendest on komisjoni nõuetekohaselt teavitatud.**

3. **Siseriiklikes õigusnormides tegevusloa korra asendamine keeluga võib olla direktiivis 83/189, muudetud direktiiviga 94/10, sätestatud teavitamise kohustuse osas asjassepuutuv asjaolu.**

Toote või teenuse suurem või väiksem väärtus või toote või teenuse turu suurus on asjaolud, mis ei ole nimetatud direktiivis sätestatud teavitamise kohustuse osas asjassepuutuvad.

Allkirjad